TURK ELI

International Scientific Journal

Volume 1 | Special Issue Part 1 | 2026

Manas, Kyrgyz Republic

www.turkeli.science

TURK ELI
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

The journal is officially registered as a mass media outlet by the Justice Department of Manas Region under the Ministry of Justice of the Kyrgyz Republic in accordance with Registration Certificate No. 10339 dated March 11, 2024. The journal is registered under the title “TURK ELI” International Scientific Journal and is authorized for publication in Kyrgyz, Turkish, Uzbek, Kazakh and English languages.

Honorary President
Sarvar Ispahi

Editor-in-Chief
Jenishbek Duysheev

Deputy Editor in-Chief
Rahmonali Hasanov

Editorial Board:

Ablat Khodjaev (Prof. Dr.)
Shakimashrip Ibraev (Prof. Dr.)
Shohistahon Uljaeva (Prof. Dr.)
Kubanychbek Kalchakeev (Prof. Dr.)
Abdimajid Madraimov (Prof. Dr.)
Shukhrat Sattorov (Prof. Dr.)
Ibrahim Kush (Dr.)
Faig Elekberli (Dr.)
Erdenebayar Nasanbat (Dr.)
Gulnara Anarbaeva (Dr.)
Nurgul Aldabek (Dr.)
Nurjamal Myrzabaeva (Dr.)
Takhirjan Kazakov (Dr.)
Elmira Hazratkulova (Dr.)
Azamat Kaliev (Dr.)
Abdulvakhidkhon Nuriddinov (Dr.)

About this Special Issue

This Special Issue presents selected papers from the International Scientific Conference
Ijtimoiy fanlar va jamiyat taraqqiyoti:
barqaror rivojlanishning strategik yo‘nalishlari

Technical Editor
Laziz Baxtiyorov

Publisher: turkeli.science
E-mail: editor@turkeli.science

TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALARI UNIVERSITETI
TITU
TOSHKENT – 2022
TOSHKENT IQTISODIYOT VA TEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI
IJTIMOIY FANLAR FAKULTETI
IJTIMOIY FANLAR VA JAMIYAT TARAQQIYOTI:
BARQAROR RIVOJLANISHNING
STRATEGIK YO‘NALISHLARI
GLOBAL MIQYOS
STRATEGIYA VA TARAQQIYOT
ILM-FAN VA INNOVATSIYA
JAMIYAT VA INSON KAPITALI
XALQARO ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA
ILM-FAN ORQALI BARQAROR KELAJAK SARI
2026-yil 15-may

Contents

A. A. Djumanqulov *A. A. Beknazarov*	Psychological and Methodological Principles of Effective Lesson Time Management by Teachers	6
B. A. Khasanova *R. Abdullaev*	Digital Transformation in Central Asia: An Assessment Based on the Case of the Kyrgyz Republic	8
Yu. Akhmedov	The Strategic Importance of Crisis Communication in Ensuring National Stability in Polyethnic Societies	13
O. F. Egamberdiev	The Role, Determinants, and Effectiveness of Marketing Strategies in the Sustainable Development of the Transport System: Evidence from the Khorezm Region	17
R. Sh. Ibrahimova	Development History of Parasitology in Azerbaijan	20
B. O. Turaev	Ali Qushchi: The Scholar Who Introduced the Achievements of Ulugh Beg's Academy to the World	22
H. Hamidov	The History of Artists during the Reign of Amir Temur and the Timurid Period	26
S. Dj. Saidova	National Costume as a Historical and Spiritual Phenomenon	30
K. M. Yuldoshev	Innovation in Education	33
A. S. Kaliev *N. B. Bazarbaev*	Political Development and the Transformation of Civil Identity in Uzbekistan: The 690th Anniversary of Amir Temur and the Politics of	36
K. M. Yuldoshev *Z. Murodova*	Rabat-i Malik Caravanserai: A Key Waystation on the Great Silk Road	39
D. S. Saparboeva	Features of the Development of Logical Thinking in Primary School Mathematics Lessons	42
Sh. O. Sayfullaeva	Developing Reading Skills through Authentic Texts in Teaching Russian as a Foreign Language	44
N. Kh. Kholyigitova	The Role of Personal Values–Oriented Career Planning in Higher Education for Societal Development	46
M. N. Inatov	The Application of Sociological and Historical Analysis Methods in Letter Analysis	48
M. G. Nazarova	Socio-Psychological and Educational Strategic Directions for Preparing Future Engineers for Professional Activity in the Context of Societal Development	51
I. H. Jabrayilov	Common Turkish History: Research and Teaching Issues	54
O. V. Kon	Preparing the Next Generation of Social Educators in Higher Education: A Competency Model in the Context of Global Societal Challenges	56
D. A. Egamberdieva	The Semantic Characteristics of Nature Symbols in Uzbek and English Fairy Tales	60
Q. H. Inoyatov	The Scientific Legacy of Our Great Ancestors as a Source of Education and Moral Values	64
A. J. Toshboboev	The Integration of Social Sciences and the Education System for Sustainable Societal Development: An Analysis of Historical and Contemporary Approaches	66
G. B. Ernazarov	The Role of the Service Sector in the National Economy: Significance, Economic Analysis, and Strategies for Improvement	69
Ə. M. Zeynalov	Azerbaijan in French Literature	72
K. M. Gulomova	The Role of Modern Pedagogical Technologies in Enhancing Teachers' Professional Competence	76
S. Ibrohimov	Culture and Historical Heritage as Economic Resources: Innovative Management and Strategies for Sustainable Growth	79
J. O. Kucharov	Enhancing Workforce Potential in Small Business Enterprises in Uzbekistan	82

Developing Reading Skills through Authentic Texts in Teaching Russian as a Foreign Language

Sayfullaeva Shahnoza Odilovna (Master Student)[1]
sayfullaevasahnoza@gmail.com
[1.] Tashkent International University of Financial Management and Technologies
Tashkent, Uzbekistan

Abstract.
The article is devoted to the specifics of developing reading skills with authentic texts in Russian as a foreign language classes. Methodological approaches, stages of working with authentic materials, principles of text selection, and methods of adapting the educational process to the level of foreign language learners are considered.
Keywords: RKI (Russian as a Foreign Language), authentic text, reading, teaching methodology, communication, comprehension, learning strategy

Rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda autentik matnlarni o‘qish ko‘nikmalarini shakllantirish

Sayfullayeva Shahnoza Odilovna (magistrant)[1]
sayfullaevasahnoza@gmail.com
[1.] Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv
va texnologiyalar universiteti
Toshkent, O‘zbekiston

Annotatsiya.
Maqola rus tilini chet tili sifatida o’rganayotganlar uchun darslarda haqiqiy (avtentik) matnlar bilan ishlashda o’qish ko’nikmalarini shakllantirishning o’ziga xos jihatlariga bag’ishlangan. Haqiqiy materiallar bilan ishlashning uslubiy yondashuvlari, bosqichlari, matnlarni tanlash tamoyillari va o’quv jarayonini chet til o’quvchilarining darajasiga moslashtirish usullari ko’rib chiqiladi.
Kalit so‘zlar: RKI (Rus tilini chet tili sifatida o‘qitish), haqiqiy matn, o‘qish, o‘qitish metodikasi, kommunikatsiya, tushunish, o‘quv strategiyasi

Kirish. Rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitishda autentik matnlarni o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv jarayonida hamda turli millat vakillari o‘rtasidagi muloqotning kengayib borishi sharoitida asl manbalarni tushunish qobiliyati samarali kommunikatsiyaning asosiy omillaridan sanaladi. Autentik matnlar tilning tabiiy qo‘llanishini aks ettirib, undagi janrlar xilma-xilligi, uslubiy xususiyatlar va madaniy jihatlarni namoyon etadi. Shu sababli ular til kompetensiyasini shakllantirishda muhim vosita vazifasini bajaradi.

Xorijlik o‘quvchilar uchun bunday matnlar bilan ishlash ko‘pincha murakkablik tug‘diradi, chunki ular o‘quvchilarning bilim darajasiga moslashtirilmagan bo‘ladi. Shunga qaramay, aynan autentik materiallarning tabiiy murakkabligi talabalarni mustaqil fikrlashga, kontekst asosida ma’noni anglashga hamda til bo‘yicha taxmin qilish ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bundan tashqari, ular real nutq muhitiga moslashish imkonini yaratadi.Ta’lim jarayoniga autentik materiallarni kiritish pedagogdan puxta metodik yondashuvni talab etadi. O‘qituvchi matn bilan ishlashda yuzaga keladigan qiyinchiliklarni bosqichma-bosqich kamaytirish, o‘quvchilarda samarali o‘qish strategiyalarini shakllantirish va ularning qiziqishini oshirishga e’tibor qaratishi lozim.Mazkur ishda rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitish tizimida autentik matnlarni o‘qishga o‘rgatishning nazariy hamda amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Material tanlash mezonlari, o‘quvchilar motivatsiyasini kuchaytirish usullari va mustaqil ishlash malakasini rivojlantirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, autentik matnlarning madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirish, tanqidiy tafakkurni rivojlantirish va zamonaviy axborot makonida ma’lumotni to‘g‘ri qabul qilishdagi ahamiyati yoritiladi.

Asosiy qism. Rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitish jarayonida autentik matnlarni o‘qish ko‘nikmalarini rivojlantirish zamonaviy metodikaning ustuvor vazifalaridan biri sanaladi. O‘qituvchilar dars jarayoniga asl manbalarni kiritish orqali ta’lim muhitini tabiiy til maydoniga yaqinlashtirishga intiladilar. Bunday matnlar faqat ma’lumot manbai bo‘lib qolmay, balki til tuzilishini chuqurroq anglash vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Autentik materiallar bilan ishlash davomida o‘quvchilar darsliklarda kam uchraydigan tabiiy iboralar va nutq birliklari bilan tanishadilar. Natijada ularda til bo‘yicha taxmin qilish, kontekst orqali ma’noni tushunish hamda moslashuvchan fikrlash ko‘nikmalari shakllanadi. Shuningdek, real matnlar talabalar qiziqishini oshirib, o‘qishga bo‘lgan ichki motivatsiyani kuchaytiradi. Ular o‘zlarini til egalari foydalanadigan manbalar bilan ishlayotganini his etib, o‘rganilayotgan mamlakat madaniyatiga yaqinlashadilar.

“Autentik materiallardan foydalanish o‘quvchilarni real til muhiti bilan bog‘laydi va ularda mustaqil o‘qish strategiyalarini rivojlantiradi”. Shu bilan birga, autentik matnlardan foydalanishda muayyan murakkabliklar ham mavjud. Xususan, leksik birliklarning zichligi, notanish grammatik konstruksiyalar va milliy-madaniy unsurlar o‘quvchilar uchun qiyinchilik tug‘dirishi mumkin. Ayrim so‘zlar kontekstga qarab yangi ma’no kasb etadi, bu esa tushunishni murakkablashtiradi. Shu sababli o‘qituvchi topshiriqlarni puxta rejalashtirib, matn bilan ishlashni bosqichma-bosqich tashkil qilishi zarur.

Dastlabki bosqichda talabalar yangi leksika bilan

tanishtiriladi va zarur tushuntirishlar beriladi. Keyingi bosqichda esa ular matnni mustaqil tahlil qilishga o‘tadilar. Bunday ketma-ketlik ortiqcha yuklamaning oldini olib, tilga nisbatan ishonchni mustahkamlaydi. O‘qish jarayoni asta-sekin kommunikativ kompetensiyani rivojlantirish vositasiga aylanadi. Turli janrdagi matnlar talabalar dunyoqarashini kengaytiradi. Masalan, gazeta maqolalari axborotni tizimlashtirishga o‘rgatsa, badiiy parchalar tilning obrazli imkoniyatlarini namoyish etadi. Rasmiy hujjatlar esa rasmiy-uslubiy til xususiyatlarini o‘rganishga yordam beradi. Har bir matn turi alohida metodik yondashuvni talab qiladi. O‘qituvchi materialning tabiiyligini saqlagan holda topshiriqlarni moslashtiradi.

Talabalar matn mazmunidagi asosiy g‘oyani ajratib olish, so‘zma-so‘z tarjimasiz tushunish va kontekstual tahlil qilish malakasini rivojlantiradilar. Vaqt o‘tishi bilan ular matn mazmunini oldindan taxmin qilishga o‘rganadilar. Bu esa kommunikativ ko‘nikmalar shakllanishini tezlashtiradi. Autentik matnlar bilan ishlash tanqidiy fikrlashni ham rivojlantiradi. O‘quvchilar ma’lumotlarni taqqoslash, xulosa chiqarish va mustaqil fikr bildirishga odatlanadilar. Bundan tashqari, bunday materiallar madaniyatlararo muloqot uchun ham qulay sharoit yaratadi. Talabalar til egalari yashash tarzi, an’analari, ijtimoiy me’yorlari va mental xususiyatlari bilan yaqindan tanishadilar. Bu esa stereotiplarning kamayishiga xizmat qiladi.

“O‘quv jarayonida asl matnlarning qo‘llanilishi talabalar motivatsiyasini oshirib, madaniyatlararo kompetensiyani shakllantirishga xizmat qiladi”. Matn tanlashda til darajasini hisobga olish muhimdir. Haddan tashqari murakkab materiallar o‘quvchilarda qiziqish pasayishiga sabab bo‘lishi mumkin. Shu bois pedagog turli murakkablik darajasidagi materiallardan foydalanadi va ba’zan tanlov imkonini ham beradi. Bu o‘quvchilarda ta’lim jarayoni ustidan nazorat hissini kuchaytiradi.

Ba’zi talabalar badiiy matnlarga qiziqsa, boshqalari publitsistik yoki tahliliy materiallarni afzal ko‘rishi mumkin. Janrlar xilma-xilligi ko‘nikmalarni kompleks rivojlantirishga yordam beradi. Shuningdek, autentik matnlar katta hajmdagi axborot bilan ishlash ko‘nikmasini ham shakllantiradi. Talabalar asosiy ma’lumotni ajratib, ikkinchi darajali qismlarni chetlab o‘tishni o‘rganadilar. Bu ko‘nikma zamonaviy raqamli muhitda ayniqsa muhimdir.

Bugungi kunda o‘qituvchilar o‘qish jarayoniga multimedia vositalarini ham jalb qilmoqdalar. Audioyozuvlar, videolavhalar va boshqa multimediya materiallari matn mazmunini boyitadi. Bunday yondashuv ko‘pkanalli ta’lim muhiti yaratib, materialni samaraliroq o‘zlashtirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Autentik matnlar bilan ishlash rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitish jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Chunki bunday materiallar bilan shug‘ullanish davomida talabalar tabiiy til muhitiga yaqinlashadilar va real nutq birliklarini o‘zlashtirish imkoniga ega bo‘ladilar. Tayyorlanmagan o‘quvchi uchun asl matnlar murakkab ko‘rinishi mumkin, sababi ular xorijlik auditoriya uchun soddalashtirilmagan bo‘ladi. Shu bois pedagog o‘quvchilarga matnni bosqichma-bosqich o‘zlashtirish usullarini tushuntirib borishi lozim.

Dastlab talabalar yangi mavzu bo‘yicha asosiy tushunchalar, sarlavhalar va kalit iboralar bilan tanishadilar. Bu ularga matnning umumiy mazmunini oldindan tasavvur qilishga yordam beradi. Keyingi bosqichda esa ular matn qismlarining o‘zaro bog‘liqligini, mazmun rivojlanish ketma-ketligini va muallif fikrining yo‘nalishini tahlil qiladilar. Bunday yondashuv axborot oqimida mustaqil harakat qilish ko‘nikmasini shakllantiradi. Autentik materiallar bilan ishlashda notanish so‘zlar doimiy uchrab turadi. Biroq o‘quvchilar har bir birlikni tarjima qilishga intilmasdan, kontekst asosida ma’no anglashga o‘rganishlari kerak. O‘qituvchi bunga misollar, o‘xshatishlar, metaforalar va turli uslubiy vositalar orqali yordam beradi. Natijada talabalar til sezgirligini rivojlantirib, yangi birliklarni tezroq tushunishga moslashadilar.

Turli janrdagi matnlar bilan ishlash ko‘nikmalarni yanada boyitadi. Badiiy asarlar talabalarni obrazli tafakkurga undaydi va hissiy idrokni rivojlantiradi. Publitsistik matnlar ijtimoiy muammolarni tahlil qilish, tanqidiy fikrlash va muallif pozitsiyasini baholashga yordam beradi. Rasmiy-uslubdagi materiallar esa aniqlik, qisqalik va strukturaga e’tibor qaratishni shakllantiradi. Har bir janr tilning turli qatlamlarini anglash imkonini yaratadi. O‘qish jarayonida turli manbalarni taqqoslash ham foydali metodlardan biridir. Talabalar bir xil mavzuning turli usulda yoritilishini ko‘rib, axborotni tahlil qilish malakasini rivojlantiradilar. Bu usul til vositalarining maqsadga muvofiq qo‘llanishini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Zamonaviy matbuot materiallari esa talabalarni yangi terminologiya, zamonaviy iboralar va ommabop nutq shakllari bilan tanishtiradi.

Autentik matnlar asosida olib borilgan darslar o‘quvchilarning mustaqilligini oshiradi. Vaqt o‘tishi bilan talabalar o‘z qiziqishlariga mos manbalarni mustaqil izlay boshlaydilar. Bu esa shakllangan o‘qish kompetensiyasining muhim belgisi hisoblanadi.

References

1. Azimov E.G., Shchukin A.N. Til o‘qitish nazariyasi va amaliyoti bo‘yicha metodik terminlar lug‘ati. — Moskva: IKAR, 2009.
2. Leontyev A.A. Psixolingvistik birliklar va nutq faoliyati. — Moskva: Nauka, 1969.
3. Verbitskaya M.V. Rus tilini xorijiy til sifatida o‘qitish metodikasi. — Sankt-Peterburg: Zlatoust, 2017.
4. Passov E.I. Kommunikativ metod asosida chet tilini o‘qitish. — Moskva: Prosveshcheniye, 1991.